

Прикљученија

Весна Алексић

ИЗЛЕТ У ВЕНЕЦИЈУ ИЛИ НЕЗАПИСАНА КЊИГА О ДАХУ

Трудна Алисон Лапер напала је уобичајеност доживљавања лепоте и подсетила ме на светионик, и на Бога.

Угледала сам је издалека, из лагуне која је већ у раном, јутарњем сату кључала од вишка светлости, бродова и људи. Био је двадесети септембар, тринаесте, *Бијенале* у Венецији, и два крузера с више хиљада посетилаца пристала су подно Риве Дељи Скјавони. Нико није могао крочити у град а да не види огромну статуу трудне жене, без руке. Издалека, са бродића, учинило ми се како се она љуљушка на таласима, испод купола и кровова, испод звоника и ситних облака који су личили на јата птица. Изгледала ми је као случајно остављена ту, на острвцу Сан Ђорђо Мађоре, тако неприпадајућа и одударујућа од свих и свега, огромна и светла као месец у уштапу, и тако беспомоћна у страшној изложености погледима.

Јер, трудна Алисон, с раменима Милоске Венере, с префињеним вратом и ушним шкољкама, с лепотом Хеладе на лицу, с набреклим дојкама и стомаком – нема руке, ноге су јој веома скраћене и неразвијене, а стопала, превелика. Неко ће с гађењем скренути поглед, неко ће разумети зашто је њен аутор (контроверзни Марк Квин) узима за симбол женског хероизма, неко ће остати без даха пред том рањивом лепотом али нико, баш нико неће проћи у равнодушју.

Тако сам је и ја пратила пометеним а гладним погледом, све док се није изгубила са видика, пошто је бродић нагло скренуо спреман на лагано пристајање уз док. Изашла сам из њега збуњена, напрегнуто се присећајући како сам, недавно баш, прочитала чланак о тој статуи која путује кроз Европу, изазивајући велико интересовање, нимало не слутећи да ћу је видети у Венецији, да ћу је уопште видети... И да ћу бити приморана да је заборавим одмах чим станем на плочник и нађем

се у неописивој гужви туриста, под хистеричним септембарским светлом које нису могле да ублаже ни најтамније наочаре.

Венеција је кључала.

Узаврела чорба уметничке понуде.

Први који израња из гужве је Антонио Вивалди. У свом црвеном капутићу, с раздрљеном кошуљом и виолином у руци, као да салутира матици пролазника која куља поред цркве „Пиета”. Са огромног плаката који најављује серију концерата од тог дана, двадесетог, па све до тридесетог септембра, доминира тај мирни, свештенички поглед испод јарко црвених слова: Chiesa della pieta. Улаз у цркву за туристе је пет евра; шаљем своје две сапутнице, другарице, у оближњи кафић да ме ту сачекају уз капућино, плаћам улазак, и склањам се накратко, у тишину и полутаму. Црква је готово празна. Заправо, пуна је плача. Једна жена пред олтаром тако гласно плаче, да се ја као кривац намах утишавам и закопавам у месту. А онда лагано почињем да се крећем, покушавајући неприметно и бешумно да разгледам фреске, да она, пред олтаром, не осети моје присуство. Чудно је колико је туга заразна, у цркви посебно одјекује плач, у трену, осећам да је беспризорно да шеткам ту с фотоапаратом у рукама док та жена толико плаче. У белом камену изливена, мајка Христова, спустила је свој смерни поглед негде у под, и ја неодлучно застајем поред ње и столица с високим наслонима. Уљези смо обе у том гласном плачу, и она у камену што не подиже поглед над обичном људском тугом и ја, затечена сценом којој се нисам надала, с грижом савести што размишљам како се улаз у цркву наплаћује само туристима. И стидим се што мислим о тривијалностима, али на срећу, за који трен, плач се утишава, жена се подиже, брише очи и тромим покретом излази из цркве, крстећи се још једном, на брзину. Коначно, остајем сама као дете у богатој, непознатој соби и јурим погледом металне терасе иза којих су, замишљам, пре неколико векова девојчице – сирочад, певале и свирале за богату публику. А онда се сетим да то није могуће. Дом за сирочад и музичка школа су биле смештене у зграду до цркве, где је сада хотел Метропол са љупким зеленим прозорима и мајушним тендама цигла боје. Ту је било сиротиште, самостан и музички конзерваторијум у исто време, и у њему су остављана деца, у скафети, каменом прозору, да их подижу опатице и да одабирају музикалне, са којима ће радити и риђокоси Вивалди. За сваки случај, фотографишем терасе и божију мајку од мермера, па истражујем има ли још нека скривена одаја у цркви. И не налазим је. Само пред молитвеником, лагана путања промаје, вештачко цвеће и одјек свежег плача прате ме док се, разочарано крећем ка улазним вратима. А напољу на каменитој Риви Дељи Скјавони, догађа се вавилонски усуд уживо, у њему људи у јарким, разнобојним оде-

лима, са својим различитим језицима, притиснути изненадном јаром, ознојени и бучни, опседају сувенирнице и пијаце на отвореном, ус-путне ресторани и кафетерије без хлада. Враћам се међу њих, на зиду проналазим уклесан детаљ и то фотографишем – као место где су, замишљају, остављана деца ноћу, са исписаним именом или без њега, деца болесна, прехлађена, напуштена, без презимена, деца са знаком ушивеним у ћебенце, и с надом да ће се родитељи, бар мајка, једном вратити по њих. У камену је уклесана жена која држи дете и ту бар нема свежег плача, мислим, људи се довикују и готово трче помно пратећи своје водиче; одржавају се у стаду идући за подигнутим кишобраном, сламнатим шеширом, савијеним новинама, а видела сам једног који је махао флашом жутог, допола попијеног, сока. Мућкао је њом својим ходочасницима, да их позове да слушају причу на Мосту уздисаја где су се у неком трену мешале приче на неколико језика, а ред за сликање био издјљив само најупорнијима.

Проналазим своје другарице на тераси кафића, јединог где су пронашле место, испијам на брзину еспресо, па крећемо даље за једном великом групом ка Дуждевој палати и тргу Светог Марка. Светло плушти по води и камену, линија између хлада и осунчаног дела улице оштра је и бескомпромисна, не дозвољава очима ни секунду природног одмора, па је атак на њих толико јак да ми камена чипка на степеништу дивова, изнад Марса и Нептуна, халуцинантно титра пред очима. И цела палата, несумњиве, шепуреће лепоте, под тешким сунцем, крњи се као коцка шећера, затурена ван времена и сваке историје, сасвим неподесна за било какво дивљење обичним смртницима који шкљоцају својим кутијицама за сећање, и траже било какав заклон од светла појачаног још и њеним, додатним сјајем.

До цркве Светог Марка, и до чувене бронзане квадриге стижемо кроз воду, јер трг је мало поплављен како то често овде бива. Не марим, гацам кроз провидну воду да приђем ближе оним витким коњима што стражаре испод неба, толико дубоког и модрога као да је тог поднева, неким чудом изручено из поезије, равно ту, изнад њихових глава. Ти витки коњи допловили су давно морем из оног свог античког, незадржаног живота и као прескуп украс на хаљини која се носи сваки дан, мирно стоје уздигнути од светине и заштићени, не терасом храма, ни храмом самим, већ својом причом и пореклом уклетим од превелике лепоте.

И тај трг, голубови, људи, нејаки облачићи на модром небу, стубови испред којих су згуснуто потављени столови, столице, ужурбани конобари, вода и све огледнуто у њој, читав тај свет који се врзма, говори, жури, застаје, чека... све у неком помамном трену, тад и само тад, на једној страни, и четири коња из неповратно прохујалог света на

другој – наглашавају само земно, овоземаљско борављење у свету, нестално и променљиво као одрази на усталасаној води. Па и оно што ће отворити успомену на место и покоји савршен трен, земно је, бесмислено и скупо.

Пред сувенирницом подно трга, гужва као пред црквом. Сви се гурају око маски – симбола овога града, разгледница, бижутерије и конфекцијских акварела, непримерено скупих. Док једна гомила туриста вршља по омалој продавници, друга стрпљиво чека свој ред, улице почињу лагано да се сужавају, зидови да се приближавају и љуште, појављују се продавнице и саксије с цвећем по балконима... и река људи води у једном смеру, према мосту Риалто. Изгубила сам из вида флашу са соком до пола попијеног, мотрим на своје другарице да се не распемо и ми успут, и разговарам немушто са фасадама и балконима. Дрвени капци су ми опсесија, сви обојени у смирене тамне боје, фотографишем их с усхићењем ловца на лептирове, само њих и само њих, као да ће ми они, с прозорима које чувају, једном касније, испричати, неку своју, позадинску причу.

На мосту Риалто, гужва је у зениту, ни кишна кап не би успела да падне на тло. И опет маске, беле маске, црне маске. С косом. С носевима. С кљуновима. Маске и морнарске мајице у свим величинама, са златним словима или с капуљачама и дугим рукавима, бесмислени амрелчићи и љупки венецијанаски шеширићи, са црвеним и плавим машнама, мајушни, обима не већег од шоље за белу кафу. Купујем један својој лутки из детињства чијег се изгледа више не сећам и помишљам како бих била срећна да сам га тако мајушног имала тада, кад сам имала и њу. Смешим се од те сулуде помисли као дете, не стижем то ни да кажем другарицама да се и оне смеју, јер се пробијамо у колони један по један кроз гужву преко моста испод којег клизе и трубе бродови као да је судњи дан, и они морају обићи свој замишљени или прави круг низ зеленкасту воду под сунцем које снажно лије.

Потражићемо спас у бродићу, без много ценкања.

Пловидба Гранд каналом делује помало ризично због гужве бродића и гондола.

– Узвикните гласно испод моста Риалто, да чујете ехо! – упозорава нас возач мрзовољним гласом. Ко зна који му је круг тог дана, мислим и ћутим испод мостића, јер буке је превише у овом граду и без тог еха. Само куће дуж канала, делују као да су напуштене давно, утварне су изнад блештавих таласића, не види се никакав траг живота у њима, нигде није отворен капак, нигде не лелуја завеса, нигде нико не седи на балкону... А онда искрсне црква Санта Марија дела Салуте, да онако бела и барокна, подсети на бујност живота који је победио кугу, чему се и данас треба захваљивати. И то је све. Клизимо

низ воду, прича лагано замире, круг се ближи крају где ће нас искрцати, ближи се време предаху и неко помиње кафу, пакујем апарат у ташну и ташну стављам на раме...

И одједном – тек тада остајем без даха ! Не надајући се, из Гранд канала, клизили смо право ка њој! Опет она, сада из близине! Џиновска статуа! Брзо сам извукла апарат и клизећи поред ње, у потпуној паници, шкљоцнула сам, да бих касније и на папиру поново угледала тај сјај, ње розе, ње беле, велике ЊЕ поред које су пролазници били сићушни као бубице! Виде се они и на мојој слици која је испала крива, због узбуђења и шока, због недостатка даха у мојим плућима и ко зна чега још. А после тог блиског сусрета, још километри шетње по граду, и два ресторана у којима смо седели до вечери, нису потиснули ни померили тај тренутак моје фасцинације. Ни за длаку.

У повратку, са бродића, у раним вечерњим сатима кад сунце још није смалаксало, али се појаво бар ветар да охлади очи, гледамо Венецију која остаје за нама, и опет нас као завршна слика, испраћа она почетна која нас је и дочекала – џиновска статуа трудне Алисон Лапер. И док ми ветар расхлађује лице, и док нам у сусрет иде обала са округлим боровима, знам да ћу о Венецији причати донекле с вајкањем и одушевљењем, баш као девојчица Цаца (из књиге *Цаца у метроу*) која је у Паризу желела да види једино метро, а видела све друго осим метроа; знам да ћу причати како сам желела све друго да видим у Венецији, а видела сам заиста само огромну статуу.

Неколико дана касније, по повратку кући, одмах проналазим текстове о Марку Квину и огромној статуи. Иза статуе, постоји прича о стварној Алисон, жени од крви и меса, уметници која слика држећи четкицу у устима; постоји биће инатно према судбини и дошаптавањима пиљарских духова из којих се просуо пљусак увреда на рачун аутора. Неки су му пребацили како користи туђу несрећу за свој рад, неки су га оптужили за баналност, а неки за узнемиравање јавности. Марк Квин се није бранио. Негде се можда зачудио како се дивимо античким статуама без руку, ногу или главе и сматрамо их савршеном лепотом. И наставио своје.

Проналазим и фотографију ове статуе из Лондона, знатно квалитетнију од моје аматерске, са Гранд канала. На њој, Алисон је са птицама, у охлађеном енглеском светлу, испод облачног неба; сва неодбрањива у свом савршенству и некако шћућурена не даје податак о својој физичкој величини.

Не знам куда је наставила после Бијенала и Венеције.

Можда и даље путује кроз Европу, кроз време, кроз виртуелне извештаје и лицемерје, кроз погледе и дах. Та огромна статуа на надувавање, та написана, а незаписана прича носи назив „Дах” и многе заиста

оставља без даха! И помишљам како није ОНА у несагласју са светом, па ни њен аутор који само ексцентричним материјалима проверава однос спољашњег и унутрашњег, и на свој начин гради приче.

Свет је у несагласју са својом душом.

Живимо у времену опседнутости физичким изгледом и телом, у времену кад предњачи хируршка естетика; дојучерашње омиљене глумице одједном не препознајемо по новинама, јер су, од силних захвата, почеле да личе на андроиде. Живимо у времену кад се на сва уста говори о толеранцији на различитост, а управо различитост изазива страх, подозрење и гађење. Живимо у време кад светло не исијава изнутра и кад речи шупље звуче. Кад се дах умирује.

А Алисон, у својој статуи „ДАХ” живи свој тихи живот као Вилендорфска Венера двадест првог века, у коме нажалост, душа, све више постаје место тешког осакаћења.

Венеција, 2013.